

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

освітній ступінь «магістр»

на тему:

«Формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами»

Виконала: студентка 614з групи
Спеціальність: 016 Спеціальна освіта
Освітня програма: Спеціальна освіта
Підстрела Марина Олександрівна

Керівник: канд.пед.наук, доцент
Білан Валентина Андріївна
Рецензент: канд.біол.наук, доцент
Голуб Надія Петрівна

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ДЕФЕКТОЛОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ.....	6
1.1. Естетичне ставлення до роботи як психолого-педагогічна проблема.....	6
1.2. Діти з особливими освітніми потребами в загальному освітньому просторі.....	12
1.3. Особливості процесу формування естетичного ставлення дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.....	27
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ДЕФЕКТОЛОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ	
2.1. Стан досліджуваної проблеми.....	39
2.2. Обґрунтування та реалізація педагогічних умов формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до дітей з особливими освітніми потребами	39 48
2.3. Аналіз та інтерпретація результатів дослідно- експериментальної роботи.....	64
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах розвитку суспільства провідним напрямом розвитку освіти є побудова ефективної системи національного виховання, особистісного розвитку і соціалізації дітей та молоді, що зумовлює необхідність науково-педагогічного забезпечення цього процесу, оновлення змісту, форм і методів організації естетико-виховної роботи, формування у майбутніх фахівців естетичного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами.

На важливість активної інтеграції та позитивної соціалізації дитини з порушеннями в розвитку в соціум йдеться в низці державних освітніх документів: Закони України «Про освіту», «Про охорону дитинства»; Постанови Кабінету міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами», «Концепція Нової української школи» та ін. У них акцентується увага на наданні якісних освітніх та корекційно-розвиткових послуг фахівцями у галузі спеціальної освіти (дефектологів, логопедів, тифлопедагогів, сурдопедагогів та ін.) що сприяє формуванню соціальних норм поведінки, комунікації і взаємодії.

У наукових працях із філософії й естетики були висвітлені питання, що стосуються об'єктивно-суб'єктивної природи естетичного ставлення людини до дійсності (Л. Левчук, О. Семашко, Ю. Максимчук та ін.).

У дослідженнях із психології наголошено на особистісній детермінації естетичного ставлення (І. Бех, С. Максименко та ін.), особливостях вияву естетичного ставлення на окремих вікових етапах розвитку особистості (В. Алексеєва, Г. Балл та ін.), роль естетичних цінностей у розвитку дітей із психофізичними порушеннями в розвитку (І. Дмитрієва, В. Засенко, В. Синьов та ін.).

Особливої уваги заслуговують наукові праці з педагогіки та дефектології, у яких розкрито пріоритетні напрями розвитку естетичної освіти і виховання молоді (В. Бутенко, Л. Печко, О. Шевнюк та ін.); роль і завдання естетичної підготовки майбутніх педагогів (А. Кузьмінський, Д. Пащенко та ін.); форми і методи естетико-виховної роботи в системі корекційної та інклюзивної освіти

(Ю. Бойчук, А. Колупаєва, С. Миронова та ін.).

Результати науково-педагогічного пошуку вчених мають теоретичне і практичне значення, актуалізують зазначену проблему на рівні педагогічної свідомості, спонукають до подальшої наукової розвідки з метою естетизації освітньо-виховного процесу та його організації з урахування естетичних вимог. Водночас проблема формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до дітей із особливостями в розвитку ще не була предметом окремого дослідження, не одержала належного теоретичного обґрунтування та методичного забезпечення, тому потребує цілісного наукового вивчення.

Недостатня розробленість проблеми та її важливість для педагогічної практики зумовили вибір теми дослідження – **«Формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати сутність та особливості процесу формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами у психолого-педагогічній та спеціальній літературі.

2. Визначити критерії, показники та рівні сформованості естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами; виявити стан сформованості досліджуваного явища.

3. Розробити та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Об'єкт дослідження – процес формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Методи дослідження: теоретичні: системний аналіз загальної та спеціальної літератури з проблеми дослідження; емпіричні: цілеспрямовані спостереження, анкетування, бесіди; педагогічний експеримент: констатувальний і формувальний; кількісний та якісний аналіз результатів експерименту.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні відповідного діагностичного інструментарію й у тому, що одержані результати та розроблені педагогічні умови формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами можуть бути використані майбутніми дефектологами під час навчання в закладах вищої освіти та дефектологами, вчителями, вихователями у професійній діяльності.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного теоретико-експериментального дослідження дозволяють сформулювати такі висновки.

1. Теоретичний аналіз проблеми свідчить, що поняття формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми із ООП розглядається як педагогічна проблема, що має бути теоретично осмислена і практично вирішена. Цьому сприяє естетична свідомість (розуміння педагогом гармонії, досконалості, краси, ідеалу самого себе й учнів), світогляд (естетичні судження, ідеї про сутність і мету педагогічної праці, інтерес до неї) та емоційна сфера (розвинені почуття краси педагогічної дії, причетності до суб'єктів праці, любов до дітей).

У наукових працях із філософії й естетики були висвітлені питання, що стосуються об'єктивно-суб'єктивної природи естетичного ставлення людини до дійсності (Л. Левчук, О. Семашко, Ю. Максимчук та ін.).

У дослідженнях із психології наголошено на особистісній детермінації естетичного ставлення (І. Бех, С. Максименко та ін.), особливостях вияву естетичного ставлення на окремих вікових етапах розвитку особистості (В. Алексеєва, Г. Балл та ін.), роль естетичних цінностей у розвитку дітей із психофізичними порушеннями в розвитку (І. Дмитрієва, В. Засенко, В. Синьов та ін.).

Особливої уваги заслуговують наукові праці з педагогіки та дефектології, у яких розкрито пріоритетні напрями розвитку естетичної освіти і виховання молоді (В. Бутенко, Л. Печко, О. Шевнюк та ін.); роль і завдання естетичної підготовки майбутніх педагогів (А. Кузьмінський, Д. Пащенко та ін.); форми і методи естетико-виховної роботи в системі корекційної та інклюзивної освіти (Ю. Бойчук, А. Колупаєва, С. Миронова та ін.).

Уточнено дефініцію «корекційно-педагогічна робота з дітьми із ООП» як цілеспрямованої системи педагогічних впливів дефектолога на особистість дитини із психофізичними дефектами для їх виправлення та подальшої гармонізації її фізичної, психічної, інтелектуальної і творчої сфер з адекватним

використанням та постійним збагаченням фонду ефективних корекційно-педагогічних форм, методів, засобів, прийомів та технологій.

Розроблено структуру естетичного ставлення дефектолога до роботи з дітьми із ООП, що складається з мотиваційного (прагнення до гармонійного та всебічного розвитку учнів, виправлення наявних психофізичних вад, удосконалення навчально-виховного процесу), емоційного (емоційна захопленість, емпатійність, відчуття міри, педагогічний такт, творча інтуїція) та вольового (комунікативна активність, артистизм, стилістична виразність і технологічна ефективність) компонентів, що у своїй єдності зумовлюють психокорекційну, оздоровчу та соматотерапевтичну трудову активність дефектолога.

2. Визначено критерії та показники, необхідні для діагностики стану сформованості естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми із ООП: мотиваційно-ціннісний – інтерес, орієнтація та потреби в естетиці роботи з дітьми із ООП; інформаційно-когнітивний – наявність знань щодо формальних, змістових та функціональних аспектів естетики роботи з дітьми із ООП; рефлексивно-діяльнісний – репродуктивна, продуктивна та креативна естетизація корекційно-педагогічної роботи з дітьми із ООП.

На основі визначених критеріїв та показників схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) сформованості естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми із ООП. Зазначено, що значна кількість студентів-дефектологів мала низький рівень сформованості естетичного ставлення до роботи з дітьми із ООП.

Це свідчить про необхідність розроблення педагогічних умов формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми із ООП.

4. Науково обґрунтовано педагогічні умови формування естетичного ставлення майбутніх дефектологів до роботи з дітьми із ООП: ознайомлення майбутніх дефектологів зі складниками естетики роботи з дітьми із ООП; оволодіння майбутніми дефектологами способами естетичної активності, необхідними для роботи з дітьми з ООП; майбутніми дефектологами досвіду естетичного ставлення до роботи з дітьми із ООП. Окреслені умови реалізовано

поетапно, а порівняльні дані констатувального та підсумкового зрізів, згідно з якими рівень сформованості естетичного ставлення до роботи з дітьми із ООП вдалося значно підвищити більшій кількості студентів експериментальної, ніж контрольної груп.

Окреслені умови реалізовано поетапно, а порівняльні дані констатувального та підсумкового зрізів, згідно з якими рівень сформованості естетичного ставлення до роботи з дітьми із ООП вдалося значно підвищити більшій кількості студентів експериментальної, ніж контрольної груп.